

Artikel af:

Iben Elene Oksfeldt
Cand.psych. og indehaver
Litehouse Consult (2021)

6. september 2023

Når varigheden af en familieretssag bliver en krænkelse af menneskerettighederne

- introduktion til EMRK's art. 6 (1) om retten til en afgørelse inden en rimelig frist

At gå igennem en retssag, særligt en familieretssag, er opslidende. Det kaldes med et andet ord procesbelastning. Med udgangspunkt i den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) er det derfor en menneskeret, at man får en afgørelse inden for en rimelig frist. Det er en del af retten til en retfærdig rettergang.

Men hvad er en rimelig frist? Det bliver gennemgået i denne artikel med udgangspunkt i en konkret sag og Menneskerettighedsdomstolens retspraksis på baggrund af 10.000 domme.

Når man taler om varighed af en tvist, så starter tvisten ved, at der anlægges sag ved Familieretshuset, og den varer, indtil der er afsagt endelig dom, inklusive tvangsfuldbyrdelse (at dommen føres ud i livet) og eventuelt afslag ved procesbevillingsnævnet (hvis man ønsker at prøve sagen ved Højesteret).

Der findes en systematik i, hvordan man vurderer rimelig frist-kravet. Man vurderer sagsbehandlingstiden ud fra fire kriterier:

1. Sagens karakter. Når man skal afgøre en sags karakter, altså hvor belastende sagen er, vurderer man ud fra tre grader af omhu. Samværsager kræver den højeste grad af omhu, kaldet ekstraordinær omhu. Det skyldes, at familiesager vurderes som særligt belastende for de involverede parter.
2. Sagens kompleksitet. Her handler det om, hvad der indgår i sagen, fx undersøgelser, instanser og vurderinger. I familiesager skal der meget til, før det retfærdiggør en lang sagsbehandlingstid.
3. Parternes adfærd. Her ser man på, om de medvirkende er med til at forlænge sagen, fx ved at skifte advokat hyppigt eller udeblive fra retsmøder.
4. Myndighedernes adfærd. Her ser man på, om der er såkaldt døde perioder uden fremdrift. Altså om der går uforholdsmæssigt lang tid mellem retsmøderne og indsamlingen af de undersøgelser, der er behov for – uden at der er en gyldig grund. Især denne del vejer tungt, når man skal afgøre, om en sag er afgjort inden for en rimelig frist.

Disse fire kriterier indgår i en helhedsvurdering, som samlet afgør, om sagsbehandlingstiden overtræder retten til en retfærdig rettergang og dermed en persons menneskerettigheder.

Den konkrete case er en sag, som varede i over fire år fra sagens anlæggelse til dom i byretten. Dommen blev ikke anket.

Undervejs er der (muligvis) gjort forsøg på forlig, hvilket er en positiv faktor, der fraregnes varigheden af sagen. Samtidig bor barn og mor sammen, og da sagen analyseres fra morens perspektiv, sænker det graden af omhu, fordi kontakten mellem mor og barn ikke lider skade af

sagens varighed. En del af formålet med rimelig frist-kravet er, at sagen ikke må skade barnets tilknytning til samværsforælderen.

I sagens karakter indgår imidlertid både PTSD og påstande om vold, hvilket omvendt taler for, at sagen må behandles med såkaldt ekstraordinær omhu for at undgå, at mor og barn tager yderligere skade af sagen.

Sagen har definitionen høj kompleksitet og kræver derfor grundig udredning, så kompleksiteten har i nogen grad vægt. En del af forholdene er dog kendt på forhånd, så en hurtig udredning burde være mulig.

Moren i sagen har skiftet advokat 3-4 gange, men i det ene tilfælde fratrådte advokaten sin stilling, og i et andet viste det sig, at advokaten var inhabil. Den tredje advokat nåede ikke at træde ind i sagen, men den fjerde advokat bad om kortvarig udsættelse to gange. Det indgår også i vurderingen, men forsinkelserne har været beskedne.

For så vidt angår myndighedernes adfærd og de såkaldte døde perioder (hvor sagen ligger stille), så går der et år med at få lavet den børnesagkyndige undersøgelse, da den første må laves om på grund af grænseoverskridende adfærd fra psykologen. Der går også et par måneder, før BSU'en sendes til retten, og derefter er der tre måneders ventetid på hovedforhandling. Dernæst ønsker faren et ekstra retsmøde, og sagen udsættes endnu engang, fordi man venter på en udredning fra kommunen. Undervejs skal der hentes nye udtalelser, fordi de indhentede oplysninger løbende bliver for gamle, og det giver yderligere forsinkelser.

Alt i alt har de urimelige perioder, herunder de døde perioder, fyldt 87,2 % – 91 % af de ca. 4 år og 4 måneder, sagen har taget.

Når man skal afgøre, om lang sagsbehandlingstid overtræder en persons ret til en afgørelse inden en rimelig frist, skal alle forhold vejes op mod hinanden. I den konkrete sag har den været længere end tilsvarende sager, hvor Menneskerettighedsdomstolen har statueret krænkelse. Men der er flere forhold, som spiller ind.

Mangel på ressourcer eller en ophobning af sager fra myndighedernes side er ikke en gyldig grund til, at sagen trækker ud. En stat har nemlig pligt til at sørge for, at myndighederne har de nødvendige ressourcer til at overholde kravene i konventionen.

Den forsinkede BSU er man til gengæld nødt til at afveje betydningen af, da det er moren, der trækker samtykket til den første BSU. Psykolognævnet har efterfølgende udtalt alvorlig kritik af den psykolog, der udførte den første BSU, så det taler for, at forlængelsen ikke kan lægges moren til last, men omvendt skal lægges staten til last.

Alt i alt må det kunne konkluderes, at med en varighed på 4 år og 4 måneder fra sagens anlæggelse til dommen i byretten er konventionen krænkede i forhold til at afgøre sagen inden en rimelig frist.

I artiklen bliver sagen nøje gennemgået, og de juridiske argumenter diskuteret, ligesom der opstilles en metode for systematisk gennemgang af rimelig frist-kravet, der bygger på de krav, som fremgår af EMD's retspraksis.